

Vertinimo komisijai

**VIII LIETUVOS MOKINIŲ ETNINĖS KULTŪROS OLIMPIADA
REGIONINIS ETAPAS**

**ETNOKULTŪRINIO PAŽINIMO TESTAS
TEMA „KALENDORINIAI PAPROČIAI IR LIAUDIES KŪRYBA“**

Amžiaus grupė: 8–10 kl.

60 taškų

Laikas užduotims atlikti:

45 min.

2026 m.

1. Kokio įvykio jubiliejinė sukaktis Etninės kultūros globos tarybą paskatino 2026 metus paskelbti atmintiniais Kanklių metais?

- 1906 m. Skriaudžiuose buvo įkurtas pirmasis Lietuvoje kanklių ansamblis
- Minimas Prano Puskunigio – pirmojo kanklių ansamblio įkūrėjo – 100 metų jubiliejus
- Kankliavimas įtrauktas į Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą

1 taškas
Vertinimas

2. Apie šią dieną sakoma: „Diena pailgėjo per gaidžio žingsnį“. Tai senolių stebėjimu pagrįstas posakis, simbolizuojantis, jog nuo žiemos saulėgrįžos praėjus beveik dviem savaitėms, Saulė danguje išbūna apie 15 min. ilgiau. Apie kokią dieną kalbama?

Atsakymas: _____ Apie sausio 6 d., apie Trijų Karalių šventę (teisingas bet kuris atsakymas)

1 taškas
Vertinimas

3. Sausio 25-oji – tai savotiškas perėjimo iš žiemos į pavasarį lūžio taškas, gamtos atbudimo pradžia (diena tuomet pailgėja 1 valanda palyginti su saulėgrįža). Šią dieną nuo senų laikų buvo pranašaujama, kokia bus kita žiemos pusė, ar pavasaris bus ankstyvas. Tuo tikslu reikia stebėti, kaip elgiasi vienas miško žvėrelis, gana dažnas Lietuvoje.

3.1. Apie kokį žvėrelį kalbama? Atsakymas: _____ Apie barsuką

3.2. Kaip vadinama ši diena? Atsakymas: _____ Pusiaužiemis

3.3. Koks žvėrelio elgesys pranašaudavo šaltą likusią žiemos pusę ir vėlyvą pavasarį? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Jei išlindęs iš savo urvo ir pamatęs savo šešėlį išsigąsta, lenda atgal į guolį, apsiverčia ant kito šono ir miega toliau
- Jei išlindęs iš savo urvo pavaikšto ir pripėduoja

3 taškai
Vertinimas

4. Nuotraukose – kalendorinių švenčių personažai.

4.1. Kokių kalendorinių švenčių ar laikotarpių metu galima sutikti šiuos personažus:

Nr.1

Nr. 2

Nr. 3

Nr. 1 _____ Užgavėnių

Nr. 2 _____ Kalėdų

Nr. 3 _____ Kaziuko mugės

4.2. Su vienu iš šių personažų susijęs tradicinis šokis „Stovi šyvis pabalnotas“. Kurioje nuotraukoje šis personažas užfiksuotas?

Atsakymas: _____ Nr. 2

4.3. Kaip vadinamas paprotys, kurio pagrindinis veikėjas užfiksuotas nuotraukoje Nr. 2?

Atsakymas: _____ Šyvio šokdinimas

4.4. Kurio personažo pagrindinė užduotis – pažnaibyti sutiktuosius, ypač merginas?

Atsakymas: _____ Gervės

6 taškai
Vertinimas

5. Pažiūrėkite į nuotrauką.

5.1. Kokį Užgavėnių paprotį matote? _____ Važinėjimasis rogėmis

5.2. Kokia šio papročio prasmė? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- ☐ Kad sveiki augtų vaikai
- ☐ Kad būtų greitesni arkliai
- ☒ Kad geriau augtų javai ir linai, kad būtų geresnis derlius

2 taškai

Vertinimas

6. Per Užgavėnės būdavo vaišinamas kiekvienas į namus užėjęs žmogus. Kuo turėjo pasižymėti Užgavėnių patiekalai ir valgymo tradicijos?

Atsakymas: _____ Patiekalai turėjo būti riebus, sotūs, kuo daugiau mėsos patiekalų, valgyti reikėjo iki 12 kartų (tinka bet kuris atsakymas)

1 taškas

Vertinimas

7. Kokį kalendorinį laikotarpį, prasidėjusį nuo Kalėdų, užbaigia Užgavėnės?

Atsakymas: _____ Mėsiedą

1 taškas

Vertinimas

8. Mažosios Lietuvos etnografiniame regione pavasarį, prieš vieną svarbią kalendorinę šventę, yra minimos kelios ypatingos dienos. Viena iš jų vadinama *Žaliuoju ketvergu*. Tą dieną stengiamasi išvėdinti kambarius, drabužius, kad kandys neėstų, ir būtinai reikia parsinešti žalumynų, kuriais bus puošiamas šventinis stalas.

8.1. Kokios šventės stalas puošiamas žalumynais, parneštais per *Žaliąjį ketvergą*?

Atsakymas: _____ Velykų stalas

8.2. Kokią savaitės dieną minimas *Žaliojo ketvergą*?

Atsakymas: _____ Ketvirtadienį

2 taškai

Vertinimas

9. Surašykite iš eilės šias velykinio laikotarpio dienas: *Velykų sekmadienis*, *Didysis penktadienis*, *Atvelykis*, *Ledų diena*, *Verbų sekmadienis*:

1) _____ Verbų sekmadienis

2) _____ Didysis penktadienis

3) _____ Velykų sekmadienis

4) _____ Ledų diena

5) _____ Atvelykis

5 taškai

Vertinimas

10. Nuo seno šią dieną buvo švenčiama gyvulių globėjo Ganiklio ir žalumos dievo Jorio garbinimo šventė. Nuotraukose – šios šventės akimirkos.

10.1. Su kokio šventojo vardo diena buvo sutapatintas šios šventės pavadinimas į Lietuvą atėjus krikščionybei?

Atsakymas: _____ Su šv. Jurgio vardo diena

10.2. Kokie šios šventės papročiai užfiksuoti nuotraukose?

- 1) _____ Kepama kiaušininė
- 2) _____ Pirmą kartą gyvuliai išgenami iš tvartų

3 taškai
Vertinimas

11. Lietuvių kalendorinėms šventėms ir laikotarpiams būdingos skirtingos dainos. Lentelėje įrašykite, apie kokios šventės dainas kalbama:

Dainų apibūdinimas	Šventė ar laikotarpis
Dainos pasižymi labai garsiu dainavimu, jomis siekta paskatinti gamtos atbudimą, tekstuose skamba prašymas atrakinti žemę, išleisti žolę ir rasą.	Jurginės (Jorė)
Dainuojamos paruginės dainos einant aplink laukus, merginos gieda „rytelio“ sutartines, piemenukai – oliavimus.	Sekminės
Apdainuojamas važis, kelias, žirgas, važinėjimas arkliais, plaukų šukavimas ir jų plaukimas vandeniui, parodijuojamos ubagų giesmės ir raudos.	Užgavėnės
Dainuojama apie elnią devyniaragi, grūšėlę, obelėlę, įvairius žvėrelius (vilkelį, laputę, kiškelį, šermuonėlį), santykius tarp mergelių ir bernelių, piršlybas	Adventas–Kalėdos

4 taškai
Vertinimas

12. Nuotraukose – patiekalai, būdingi žiemos pabaigos ir pavasario šventėms. Įrašykite į lentelę, kokioms šventėms jie būdingi:

		
Velykoms	Sekminėms, Jurginėms	Gandrinėms
		
Užgavėnėms	Kaziuko mugėi	Užgavėnėms, Kalėdoms

6 taškai
Vertinimas

13. Šios dienos vakare jauni vyrai lankydavo kaimynus. Eidavo triukšmingai, su muzika ir barškalais. Po langais jie giedodavo giesmes ir dainuodavo *lalynkas*. Jie linkėdavo šeiminiškams gero derliaus ir sotaus gyvenimo, o merginoms – greitai ir sėkmingai ištekėti, susilaukti vaikučių.

13.1. Apie kokios dienos vakarą kalbama?

Atsakymas: _____ Pirmos Velykų dienos

13.2. Kaip šie lankytojai buvo vadinami?

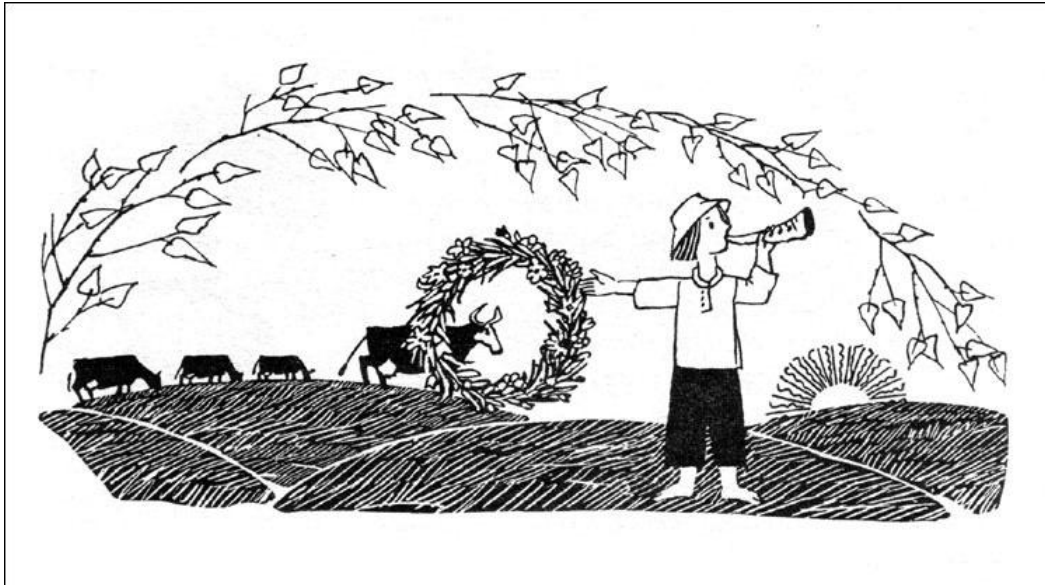
Atsakymas: _____ Lalautojais, lalauninkais

13.3. Kuriame etnografiniame regione ilgiausiai išliko šis paprotys?

Atsakymas: _____ Dzūkijoje (Dainavoje)

3 taškai
Vertinimas

14. Piešinyje pavaizduota pavasario šventė Sekminės. Atsakykite į klausimus:

14.1. Kam daugiausia dėmesio skiriama šios šventės metu?

1) _____ Piemenims

2) _____ Gyvuliams

14.2. Kada švenčiamos Sekminės? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- ☐ 50-tą dieną po Velykų (tarp gegužės 11 ir birželio 12 d.), visada sekmadienį
- ☐ 50-tą dieną po Velykų (tarp gegužės 11 ir birželio 12 d.), visada šeštadienį
- ☐ 50-tą dieną po Užgavėnių (tarp gegužės 11 ir birželio 12 d.), visada sekmadienį

14.3. Kokius Sekminių papročius žinote? Išvardinkite tris:

1) _____

2) _____

3) _____ (piemenys stengiasi kuo anksčiau atsikelti, piemenys groja Sekminių rageliu, namai puošiami berželiais, pinami vainikai karvėms ir kt.)

6 taškai

Vertinimas

--

15. Sakmės yra itin gausus lietuvių pasakojamosios tautosakos žanras. Jų pagrindas – koks nors įvykis. Parašykite prie kiekvieno pavyzdžio, kuri sakmė yra *toponiminė* (padavimas), o kuri – *mitologinė*:

- ☞ *Vieną žiemą vežė keturiais arkliais didelį varpą iš Dusetų bažnyčios. Ir visi su arkliais įlūžo. Ir nuo to pradėjo ežerą vadinti Sartais.*

Atsakymas: _____ Toponiminė (padavimas)

- ☞ *Kas norėdavo aitvarą turėti, tas laikydavo septynerius metus juodą gaidį. Tas gaidys, turėdamas septynerius metus, dėdavo kiaušinį ir išperėdavo aitvarą. Kiaušinis buvęs pailgas, o per vidurį susmauktas. Na, ir kas iš to kiaušinio išeidavo? Išeidavo kirminas, ilgas kaip žaltys, lėkdavo oru ir nešdavo į savo namus pinigus, javus, pieną.*

Atsakymas: _____ Mitologinė

2 taškai

Vertinimas

16. Devintokai savo miesto amatų centre mokėsi austi juostas. Juostas jie audė dviem skirtingais būdais. Parašykite po nuotraukomis, kokiais būdais (kokia technika) buvo audžiamos juostos:

Atsakymas: _____ Vijimas

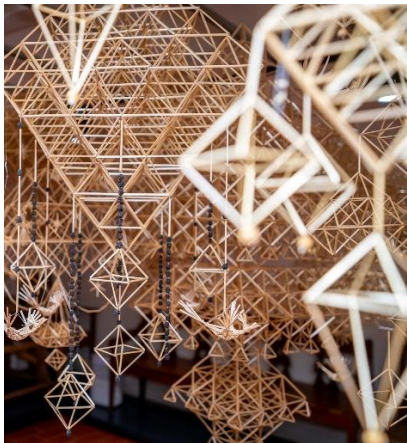
Atsakymas _____ Pynimas

2 taškai

Vertinimas

17. Aštuntokų klasė su mokytoja apsilankė Vilniuje, Istorijų namų edukacijoje „Etnografijos saugyklos paslaptys: ženklai ir simboliai“.

17.1. Kokius muziejaus eksponatus pamatė ir analizavo mokiniai?

		
Šiaudinius sodus	Velykų medelį, Velykų eglutę, kiaušinyką (tinka bet kuris atsakymas)	Verpimo ratelį

17.2. Mokiniai taip pat išsiaiškino, kad skirtinguose etnografiniuose regionuose kanklės skyrėsi forma, stygų skaičiumi ir puošyba. Vienos iš nuotraukose matomų mokinių apžiūrėtų muziejuje kanklių yra suvalkiečių (sūduvių), kitos – aukštaičių. Įrašykite lentelėje, kur kurios:

	
Aukštaičių	Suvalkiečių (sūduvių)

5 taškai
Vertinimas

18. Kuri kanklių gamybos technologija laikoma seniausia? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- ☐ Kalimas
- ☒ Skobimas
- ☐ Liejimas
- ☐ Klijavimas

1 taškas
Vertinimas

19. Perskaitykite pateiktų dainų fragmentus. Kurios dvi dainos tinkamos dainuoti prie Vasario 16-osios laužų?

<i>Vai lėkė gulbių Gulbių pulkelis Tėvynę ginti Ragyt bernelius.</i> <i>Tėvelis senas, Brolelis mažas, Šelmis bernelis Mums puikuonėlis.</i> <i>Aisim, sesute, Žirgą balnoti – Reiks mūsų broliukui Į karę joti.</i>	<i>Šalta žiema šalin aina, Pavasaris ataina.</i> <i>Šėmi jauteliai bauboja Avinėliai arcavoja.</i> <i>Pasijungsiu šėmus jaučius, Aisiu artų malynėlia.</i> <i>Sėsiu kviečius ir rugelius, A pasėjis – apakėsiu.</i>	<i>Siuntė anyta Jaunų martelį, Aiki, jauna martela, Linelių ravėt!</i> <i>Jeį apravėsi – Namo pareikie, O jei neapravėsi – Girioj nakvokie!</i> <i>Saulatė laidos Už aukštų kalnų, O dar mano Lineliai neapravėti.</i>	<i>Užuotėlio šakos linko, Užuotėlio šakos linko, Kap mus jaunos karan rink(o)</i> <i>Jir surinko surikiavo Jir surinko surikiavo, Šautuvėliais apginklav(o):</i> <i>Šautuvėliai kieta plieno, Šautuvėliai kieta plieno, Nušaus priešus ligi vien(o).</i>
✓			✓

2 taškai

Vertinimas

20. Poetas Marcelijus Martinaitis savo atsiminimuose rašo: „Į mūsų sodybą partizanai užsukdavo dažnokai <...>. Labiausiai man, vaikui, įstrigo tai, kad apšilę ir užvalgę, susitvarkę savo ginklus, imdavo dainuoti, dažnai iki išnaktų“. Apie ką dainuodavo partizanai?

Atsakymas: _____ Apie išsiskyrimo su šeima skausmą, apie draugų netekties skausmą, apie viltį, kad jų kova bus prasminga (gali būti kiti variantai)

1 taškas

Vertinimas

21. Koks baltiškasis simbolis sieja šiuos tautodailės kūrinius?

Atsakymas: _____ Pasaulio medis, gyvybės medis

1 taškas

Vertinimas

22. Rima savo miesto kultūros centro folkloro ansamblyje groja kanklėmis. Ansamblio vadovė paaiškino, kad senųjų kankliavimo tradicijų jų etnografiniame regione nebuvo užfiksuota, bet XX a. pradžioje čia išplito kaimyninio regiono kankliavimo tradicija.

22.1. Kuriame etnografiniame regione gyvena Rima?

Atsakymas: _____ Dzūkijoje (Dainavoje)

22.2. Kurio kaimyninio regiono kankliavimo tradicijos išplito šiame etnografiniame regione XX a. pradžioje?

Atsakymas: _____ Suvalkijos (Sūduvos)

2 taškai

Vertinimas

--

Šaltiniai:

1. Lietuvos etnografiniai regionai. Ethnographic regions of Lithuania 2015, Terra Publika.
2. <https://www.ekgt.lt/veiklos-sritys/etnokultūrinis-ugdymas/lietuvos-mokiniu-etnines-kultūros-olimpiada/metodine-medžiaga-tema-kalendoriniai-papročiai-ir-liaudies-kuryba.h>
3. <https://ekgt.lt/etnografiniai-regionai/bendra-informacija/>
4. <https://www.vle.lt>
5. <https://www.bernardinai.lt>
6. <https://www.lemu.lt>